

Waar “nestelt” links voornamelijk, en wanneer scoort het meestal? (althans in België en/of in Vlaanderen)

Louis Van Geyt

In het voorjaarsnummer 2013 van *Aktief*, het ledenblad van het Masereelfonds, leverde Vincent Scheltiens een opmerkelijke bijdrage, getiteld “Versnipperd links, een terugblik”.

Na aandachtige lectuur kwam ik tot de vaststelling dat, veeleer dan zijn “terugblik” te richten naar “links” in zijn geheel, de auteur zijn aandacht in hoofdzaak heeft besteed aan die delen/stromingen van links die zich situeren buiten, op afstand van, laat staan tegen de structuren waarbinnen of althans in de nabije buurt waarvan, in Vlaanderen en in België, het gros van links zich bestendig schaart, te weten: de “socialistische familie” – m.a.w. binnen of vlak naast de BWP-BSP (POB-PSB) van welker, alias de SP.a in Vlaanderen en (meer nog) de PS in de Franstalige landsgedeelten. Op de specifieke ziens- en handelwijze ter zake van de KPB-PCB gaat de auteur amper in. En over de (wisselende) relatie van (praktisch geheel) links tot de christelijke arbeidersbeweging (vanaf 1944-’45 gegroepeerd in en rond het ACW-MOC) is er hoogstens maar terloops sprake.

Een erg beperkende kijk

Alvast, wat betreft het doen en laten van de zich binnen genoemde “aparte” contouren opstellende delen van links frist de auteur meestal pertinent de geheugens op. Ik verwijz onder meer naar de achtereenvolgende fasen van het “entrisme” en van de breuk ten opzichte van de “traditionele” socialistische familie, van de trotskistische hoofdstroom tijdens en na het leiderschap van Ernest Mandel, of naar de ontstaansgeschiedenis van Agalev (later “Groen”). Ook het kronkelend parcours van Patsy Sörensen wordt terdege geschetst. Met heel wat meer “begrip” wordt daarnaast verwezen naar de achtereenvolgende faliekante

Maar het is “het zonnelicht negeren” om voorbij te gaan aan het feit, dat het merendeel van de combattieve tot systeemkritische stromingen van de Reële Beweging – alvast bij ons – er telkens weer de voorkeur aan heeft gegeven aan – of zich minimaal heeft neergelegd bij – de optie van “het minste kwaad”.

“avonturen” van (de zeer oud geworden) Kamiel Huysmans, van Jef Sleeckx (die spijtig genoeg een tijdlang een Lode Van Outryve en zelfs een duidelijk “voorbijgestreefde” Georges Debunne wist op sleeptouw te nemen) of – allicht “erger” nog – de tweemaal vaandeldvluchtige Erik De Bruyn.

Nu hebben praktisch al deze “voorbeelden” juist als gemeenschappelijk kenmerk, dat zij het hierboven aangehaalde essentiële gegeven hebben miskend tot genegeerd, dat het gros van links in België – Vlaanderen inbegrepen – juist “nestelt” binnen of minstens dichtbij de “traditionele” socialistische familie, zoal niet (vooral in Vlaanderen) binnen of dichtbij het ACW.

Uiteraard is het een open deur intrappen, om te onderstrepen dat het gros van de centrumlinkse bovenlaag van bedoelde familie(s) evenmin “verdient” om gerangschikt te worden bij “consequent links” en/of bij “werkelijk progressief” als de overgrote meerderheid van de Europese en transnationale sociaaldemocratie (en van de dito “afstamming” van *Rerum Novarum*).

Maar het is “het zonnelicht negeren” om voorbij te gaan aan het feit, dat het merendeel van de combattieve tot systeemkritische stromingen van de Reële Beweging – alvast bij ons – er telkens weer de voorkeur aan heeft gegeven aan – of zich minimaal heeft neergelegd bij – de optie van “het minste kwaad”. En alles wijst erop, dat alleen één of andere (voorlopig allesbehalve

voorspelbare) sociaal-politieke aardbeving, de continuïteit ter zake zou kunnen onderbreken.

Meteen staat echter als een paal boven water, dat diezelfde stromingen, spijs bedoelde steeds weerkerende optie, op (on)regelmatige tijdstippen (min of meer spontaan) in actie zijn gekomen *tegen* de herhaalde aanvallen van rechts en/of *voor* afgetekende progressieve strijddoelen.

De overeenstemmende krachtmetingen hebben er meteen meermaals toe geleid, dat heelder sectoren of zelfs “het gros” van centrumlinks tot op zekere – meer dan eens succesvolle – hoogte kon worden overgehaald om met min of meer geveinsde overtuiging “hun *troepen* te volgen”. En om zodoende, hun tijdelijke of verhoopte centrumrechtse coalitiepartners te overhalen tot belangrijke toegevingen “aan de volkswil”. (Wat er terloops gezegd meestal heeft toe bijgedragen om “de keuze van het minste kwaad” opnieuw meer weerklank te bezorgen).

Naoorlogse comeback van de socialistische familie

De sterkste of meest frappante historische illustratie van dit sociaal-politieke mechanisme werd allicht geleverd door het herwinnen door de “socialistische familie” van haar overwegende invloed binnen en op de arbeidersbeweging, na het einde van de Tweede Wereldoorlog. Zulks, in weerwil van de tijdelijke overstap van Hendrik De Man naar de “collaboratie” – en van de osmose – in het begin van de Duitse bezetting, tussen het vooroorlogse rechtse syndicalisme à la Mertens en het vroege meedoen aan de oprichting van de Unie van Hand- en Geestesarbeiders. Of wellicht “sterker nog” in weerwil van het “aflossen

van de wacht” door de KPB-PCB (niet vanaf juni, maar wel vanaf januari 1941!), en haar doorbraak als speerpunt van de Weerstand (voornamelijk in en vanuit de private en publieke bedrijven, met de Syndicale Strijdcमितés en de Eenheidssyndicaten), tegen de nazi-bezetter.

In abstracto kan men zich trouwens afvragen, of die haast ongelooflijk snelle en felle naoorlogse herovering door de Belgische sociaaldemocratie, van haar hegemonie binnen en “vooraan” breed-links, niet voor het grootste deel te wijten was aan de achtereenvolgende “reuzenflaters” van de toenmalige leiding van de KPB-PCB. Deze had in 1943 in de bres moeten springen na de arrestatie door de bezetter, van “het gros” van het vooroorlogse kader dat beschikte over heel wat ervaring inzake “kritische samenwerking” met de socialistische familie. Een “noodleiding” die weliswaar in staat was gebleken om haar rol inzake Weerstand en Bevrijding waardig te spelen, maar die het aldus verworven krediet bijzonder snel heeft verspeeld door achtereenvolgens veel te “ijverig” op te treden als naoorlogse regeringspartij, en kort daarop als bijzonder sectaire “koude oorlogsopositie”. In beide gevallen gaf zij blijk van een totale miskennis van de naoorlogse opstelling der krachten en van de verhouding tussen hen in België en bijzonder in Vlaanderen.

Aftakeling en wederopstanding van de KPB-PCB (1946-1954 tot de jaren '80

Achteraf beschouwd is het dan ook maar “op het nippertje” dat een schare kritische militanten, voornamelijk uit de bedrijfskernen en uit de (Volks)jeugd, onder de feitelijke leiding van de Luikse “discipel van Dimitrov en Jacquemotte”, René Beelen, begeleid door diens stadsgenoot Ernest Burnelle, “komaf” wist te maken met de catastrofale koers, samengevat in het absurde verkiezingsordewoord van april 1954 “Drie hoofden onder eenzelfde muts” (“Trois têtes sous le même bonnet”). Hiermee werd de BSP domweg gelijkgesteld met de overwegend leopoldistische en tegenover de collaboratie verzoeningsgezinde CVP-PSC, en met de “franskiljonse”, uitgesproken pro-kapitalistische liberalen!

Lijnrecht in tegenstelling met die “koers naar de afgrond” sprak het Congres van Vilvoorde (1954) zich uit voor een strategie van “kritische samenwerking van onderop” met de combattieve, veeleer dan de sociaaldemocratische strekkingen binnen de socialistische familie.

Deze radicale koerswijziging heeft de KPB-PCB weliswaar niet (meer) toegelaten, om de zeer brede, vanaf 1946 verloren invloedssfeer (en institutionele vertegenwoordiging) terug te vinden. Maar zij heeft haar wel in de mogelijkheid gesteld, om een flinke kwarteeuw lang een betekenisvolle rol te spelen als “dynamiserende en bundelende katalysator” voor een aantal belangrijke, ernstig op 's lands beleid wettende arbeiders- en democratische strijden. Deze werden gekenmerkt door de inzet van brede basisstromingen en “middenstructuren” binnen en vlakbij, in de eerste plaats, de socialistische familie, maar meer dan eens ook de christelijke sociale beweging, dit trouwens haast telkens, spijs het frontale tot “fluwelen” verzet van het merendeel van de sociaaldemocratische tot christendemocratische bovenlaag.

Historische strijden ...

Reeds had die strategie nog twee jaar vóór 1954 geleid tot de succesvolle strijd tegen de 24 maanden dienstdienst (in volle Koreaoorlog!). Ook speelde zij een allicht doorslaggevende rol, in samenwerking met het optreden van de ACOD “van Debunne”, bij de voorbereiding en het ontketenen van de Grote Winterstaking van 1960-'61 tegen de “Eenheidswet”. Voeg daaraan toe dat zij actief bijdroeg tot de bijzonder breed gedragen en uiteindelijk succesvolle strijd op Europees niveau voor de wederzijdse terugtrekking van de “euroraketten” uit West en Oost. Een strijd, die er mede voor heeft gezorgd dat de finale implosie van het Sovjetsysteem niet gepaard is gegaan met een catastrofaal nucleair conflict maar grosso modo vreedzaam is verlopen (weze het niet zonder een ongeziene veralgemeende doorbraak van het transnationale kapitalisme).

Naast deze drie historische gebeurtenissen zouden er een hele reeks “minder spectaculaire” voorbeelden kunnen aangehaald worden van de efficiënte toepassing door de KPB-PCB, vanaf december 1954 tot ongeveer halweg de jaren '80, van de

strategie van het XIde congres, met R. Beelen tot aan zijn vroege overlijden in 1966, en vervolgens met diens discipelen aan het roer.

... en een averechts keren van het tij

Alvast, die tijd is nu alweer bijna dertig jaar voorbij, en er is, althans in België, nog amper een “zicht- en hoorbare” rol te ontwaren voor de overblijvende politieke erfenissen van bedoelde bijna zeventig jaar lang “representatieve” formatie – het weze niet veel meer dan een erg bescheiden rol in Franstalig België en een nog slechts marginale aanwezigheid in Vlaanderen.

Volgens ondergetekende waren bij die deemstering niet alleen de gekende transnationale factoren doorslaggevend, zoals de doorbraak van de economisch-financiële globalisering vanaf de jaren '80, en het uiteindelijke failliet van het Sovjet-experiment. Ten gevolge van dit laatste hebben alle communistische partijen van West- en Oost-Europa – denk aan de PCF en de PCI – enorm aan invloed ingeboet: een evolutie die nog meer in de hand werd gewerkt door de interne conflictuele reacties daarop, gaande van het opnieuw, voortaan onwezenlijke verkondigen van een “onvoorwaardelijke solidariteit” ten opzichte van het brezjevisme, tot het aansturen op een totale breuk met het zogenaamd “reëel bestaande socialisme”.

Daarnaast hebben een aantal specifiek Belgische en/of zelfs Vlaamse verschijnselen in een met genoemde factoren cumulatieve richting gespeeld. Ter zake wijst V. Scheltiens bijvoorbeeld terecht op het feit, dat het maoïsme – meer bepaald naar aanleiding van de “Vlaamse revolutie” van einde de jaren '60 bij de KUL en/of van het “wilde” arbeiders- en maatschappelijk verzet tegen het opdoeken van de Limburgse mijnindustrie – ten onzent een zwaardere en meer duurzame impact heeft kunnen verwerven dan in de meeste andere Europese landen.

Allicht heeft bij ons een nog meer specifieke rol gespeeld, dat hoewel de brede linkerzijde, meermaals in combinatie met het Gemeenschappelijk Syndicaal Front en met de actieve steun van een sociaal tot politiek nog invloedrijk gebleven KPB-PCB, er wél in geslaagd was, om de “Welvaartsstaat” langer (tot ongeveer het einde

Verkiezingsposter uit 1974

van de jaren '70) in stand te houden dan bij de voornaamste buurlanden, en hem zelfs nog enigszins "te perfectioneren", zij er daarentegen niet toe gekomen is om de economisch-sociale kostprijs hiervan te doen verhalen op het (toen nog "Belgisch") financieelkapitaal. De regerende coalities van centrumlinks met centrumrechts namen dan ook systematisch hun toevlucht tot het buitensporig verhogen van de openbare schuld, en tot het aantrekken middels massale fiscale en andere cadeaus aan steeds meer transnationale (vaak alleen maar financiële) "beleggers" van buitenaf. Ter zake heeft de KPB-PCB, niet alleen bij "centrumlinks" maar ook bij de meeste sectoren van "radicaal-links", herhaaldelijk in de woestijn gepredikt. Net zoals het geval was, telkens wanneer zij er zoals vaak voor pleitte, om minstens even "ontradende" wettelijke maatregelen te nemen als de meeste van onze buurlanden, tegen het kapen door niet-Belgische groepen van heelder brokken van de industriële en financiële (sleutel)sectoren van "onze" economie. Wat onder meer de deuren wijd open heeft gezet voor operaties zoals het opdoeken van de Société Générale de Belgique en de transnationale uitverkoop van haar "kroonjuwelen" (te beginnen met Fortis, Electrabel en de staal- en glasindustrieën).

Voeg daarbij dat, zowel in Vlaanderen als in Franstalig België, het bijzonder lang – en bijzonder zwaar – heeft geduurd, vooraleer de veruit overheersende illusies betreffende "het sociale Europa" zijn begonnen af te brokkelen, en dat wegens

het spreekwoordelijke gehakketak over de herverdeling van het (mini-) overheidsgezag tussen en binnen de Federatie en de Gemeenschappen, wat ten onzent er is overgebleven aan politieke en (meer nog) economische "soevereiniteit", bijzonder symbolisch is geworden.

In verband met deze structurele "aftakelingsprocessen" hebben de "erfgenamen van het Xide KPB-PCB-Congres" veel minder gehoor weten te krijgen (deels inbegrepen in eigen rangen) dan tegenover het "soberheidsbeleid op zijn Belgisch" en/of, in het bijzonder, tegenover 's lands deelname aan de (nucleaire) bewapeningswedloop. Hun snel verlies aan invloed vanaf de jaren '80 was dan ook grotendeels een "uitvloeisel" van de verzwakking van breedlinks, ja van de terugplooiing van dit laatste op steeds meer defensieve stellingen. Dit ook – al ging bedoelde terugplooiing meer dan eens gepaard aan kortstondige, "wilde" uitbarstingen van protest met veelal erg beperkt resultaat – tegen de om zich heen grijpende achtergrond van delokalisaties naar "goedkopere contreien" binnen en buiten Europa, en van "herstructureringen" mits uitschakeling en/of verpaupering van "niet-concurrentiële" werkkrachten.

Eerste zwaluwen (?) maar ...

Zeker, sinds enkele jaren – en vooral sinds de bankencrisis van 2008 – zijn er stilaan toenemende tekenen van een ietwat meer, weze het versnipperd verzet tegen de teruggang waar te nemen. Zulks is onder meer (tot hertoe zelfs voornamelijk) te ontwaren op terreinen zoals het collectief optreden van heelder groepen consumenten (Electrabel!) of als de poging tot opbouw van een coöperatieve bankensector. Tot nog toe blijft de politieke "doorstroming" van deze kiemen weliswaar beperkt – met als lokale uitschieters enkele linkssocialistische successen bij de gemeenteverkiezingen (Gent op kop!), een paar bijkomende stappen uit de marge van Groen (dat zich meestal iets linkser opstelt dan Ecolo) en/of een begin van doorbraak van de PvdA-PTB.

V. Scheltiens merkt in dit verband terecht op dat de "nieuwe koers" van laatstgenoemde formatie, ingeluid door Peter Mertens in Vlaanderen en door Raoul Hedebouw in Wallonië, voor haar niet zonder resultaat is gebleken, en dat het voortaan

niet meer ondenkbaar is geworden dat zij volgend jaar hier en/of daar één (of meer?) parlamentszetel(s) in de wacht zou slepen.

Het lijkt zelfs niet helemaal uitgesloten, dat diezelfde formatie, mede uitgaande van het vorige, geleidelijk aan, een waarachtig positieve rol op zich zou nemen tegenover breedlinks en het geheel van de voorlopig nog steeds erg versnipperde progressieve krachten. Een rol die misschien tot op zekere hoogte vergelijkbaar zou kunnen worden met de rol die de KPB-PCB tijdens haar "beste jaren" vóór, tijdens en na WO II heeft willen en kunnen spelen.

Ondergetekende stelt echter vast, dat bij heel wat "bonafide" linksen er min of meer grote twijfel blijft bestaan wat betreft de "geloofwaardigheid" van de nieuwe PvdA-PTB-koers van de jongste jaren.

Volgens ondergetekende zou het uiterst wenselijk zijn, dat de "alvast ongelijk gefundeerde" argumenten tot redenen van die twijfel geleidelijk zouden te boven komen (kunnen) worden.

Daarbij is voor hem onontbeerlijk dat bedoelde koers op meer dan één gebied zou bevestigd tot doorgetrokken worden. Uit wat hij ter zake uit veelvuldige hoeken maar blijft opvangen, vereist dit prominent ongeveer wat volgt:

- een uitgesproken "strategische" veeleer dan "tactische" constructief-kritische benadering door de formatie in kwestie van de Reële Beweging in haar geheel – met inbegrip van die (grotendeels traditionele) sectoren die zich scharen "binnen of achter" de socialistische en of de christelijke arbeiders- en democratische families, maar ook diegene die voornamelijk gegroepeerd zijn in en om de voornaamste NGO's, de nieuwe coöperatieën, talrijke vzw's en/of feitelijke verenigingen enz.;

- een systematisch afzien (minstens op halflange termijn) van elk azen – laat staan elk wachten – op het verzaken van het grootste deel van de georganiseerde arbeiders- en democratische krachten, aan hun (structurele en/of electorale) banden (of althans hun verwantschap) met de socialistische en/of christelijke families, en meer nog: het radicaal weigeren om dergelijk afhaken te beschouwen als een

“voorwaarde” tot samenwerking en samenstrijd van onderop met die krachten, tegen het veelzijdige afbraakbeleid van het transnationaal financieelkapitaal, begeleid door onze diverse “regerende ploegen”: ploegen waarbij centrumrechts al te vaak kan rekenen op de toegevingen van centrumlinks. Dergelijke tegemoetkoming zou trouwens het uitgangspunt kunnen worden van de wederopbouw van een breed pluralistisch, progressief tegengewicht dat efficiënt op “tegenoffensieve” wijze zou kunnen wegen op de machtsstructuren;

- het frontaal aanpakken, mee uitgaande van de (al te platonische) stellingnamen van de Internationale Arbeidsorganisatie, van de veelvuldige mechanismen van sociale, fiscale, ecologische e.a. ... dumping op Europees en wereldschaal. Zulks mits wanneer nodig beroep te doen op het grondwettelijk principe dat onteigening “alleen” toelaat namens het openbaar belang, weze het “mits (niet nader bepaalde) financiële compensatie”;

- een uitgesproken “niet-gebonden” Europese en internationale opstelling, gericht op meerzijdige transnationale solidariteit en op geleidelijke, vóór alles nucleaire ontwapening;

- een veel meer transparante, ideologisch openlijk gefundeerde werking, mits uitdrukkelijke, geargumenteerde ‘afrekening’ met het mao-stalinisme en met het zogenaamde principe “dat het doel de middelen heiligt”.

Dat dergelijke verdere evolutie van de betrokken formatie tot op zekere hoogte denkbaar (en te verhoppen) zou zijn, lijkt iets minder “uit de lucht gegrepen” wanneer men enkele “zwaluwen” gadeslaat zoals de coalitievorming in het district Borgerhout (die tevens pleit voor een positief uitkijken naar het doen en laten van Groen en voor een “ietwat optimistische” evaluatie van de relatieve bewegingsvrijheid (?) voor “durvende kernen” binnen de socialistische familie). Ook kunnen tot op zekere hoogte de “verantwoorde” reacties van de slachtoffers van de mokerslagen van Ford te Genk en van Mittal te Seraing in aanmerking genomen als mogelijke tekens ten goede.

Vóór alles, in en met de Reële Beweging

Laten we om te besluiten wel wezen: mocht er enigszins sprake van een ontwikkeling in de hierboven “gedroomde” richting, dan zou men er wel moeten mee rekening houden dat aan genoemde vereisten allesbehalve “gemakkelijk”, laat staan “in een handomdraai” kan voldaan worden. De ervaring wijst immers uit, hoe moeilijk het is om grondig en duurzaam af te stappen van “in zich gekeerde”, ja zeer eenzijdige theorieën en praktijken, en/of van min of meer hegemonische externe invloeden.

Maar allicht is voor consequent-links niets meer zinvol en meteen lonend, dan vóór alles de ogen te richten en de handen te reiken naar en met de (potentiële tot daadwerkelijke) bekommernissen, verwachtingen en beredeneerde impulsen van de Reële Beweging, hierbij terdege rekening houdend met haar historische verhouding(en) tot sociale en politieke structuren die bewogen moeten en kunnen worden om zelf hun banden met de establishmenten van het systeem te herzien, en daadwerkelijk “partij te kiezen” voor de belangen en verzuchtingen van hun “basissen”.